

Sosyal Uyum Ölçeği: Ölçek Geliştirme Çalışması*

Fatih Aydođdu¹, & Figen Gürsoy²

Özet: Bu çalışmada ortaokulların altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören çocukların sosyal uyum düzeylerini belirlemek için geçerli ve güvenilir “Sosyal Uyum Ölçeği” geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Erzincan ilinde bulunan basit tesadüfi örnekleme ile madde sayısına göre belirlenen altıncı ve yedinci sınıfa devam eden 668 çocuk oluşturmuştur. Ölçme aracının geliştirilmesi sürecinde, kapsam, yapı ve ölçüt geçerliği yapılmıştır. Bu amaçla oluşturulan form, görüşleri alınmak üzere uzmanlara sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda maddelerin kapsam geçerlik oranları belirlenmiştir. Maddeler için kapsam geçerlik oranı .75’in altında değer alan maddeler çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Çalışma sonunda toplam varyansın % 38.38’ini açıklayan bir ölçek elde edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ölçeğin 55 madde ve tek faktörden oluştuğu, kapsam ve ölçüt geçerliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Ölçme aracının güvenilirliği ise iç tutarlık yöntemlerinden Cronbach Alpha ile hesaplanmış ve 0.95 değerinde oldukça yüksek güvenilirliğe sahip olduğu saptanmıştır. Geliştirilen ölçeğin, ortaokulların altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören çocukların sosyal uyumlarının ölçülmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Uyum, Sosyal Uyum Ölçeği, Ortaokul, Geçerlik ve Güvenilirlik.

Geliş Tarihi: 13.09.2019 – **Kabul Tarihi:** 29.02.2020 – **Yayın Tarihi:** 17.03.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.234.1

Social Adaptation Scale: Scale Development Study

Abstract: In this study it was aimed to develop a valid and reliable “Social Adaptation Scale” in order to determine the level of social adaptation of children who study in sixth and seventh grade in secondary school. The sample of the study consisted of 668 sixth and seventh grade secondary school children in Erzincan who were specified with simple random sampling according to the number of items. During the development process of the measurement tool, the content, structure and measure were validated. With this aim, the form was sent to experts in order to get their opinions. Based on experts’ feedback, item content validity ratios were determined. Items with content validity ratio under .75 were deleted. Self-Efficacy for Studying Scale is explained 38.38 % of the total variance. According to the analysis results it was concluded that the scale consisted of 55 items and

---

* Bu çalışma ilk yazarın Göçmen Aile Çocuklarının Uyum Düzeylerine Sosyal Uyum Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi adlı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ **Fatih Aydoğdu**, Assist. Prof. Dr., Child Development, Erzincan Binali Yıldırım University, ORCID: 0000-0001-5123-0824

Correspondence: faydogdu1985@gmail.com

² **Figen Gürsoy**, Prof. Dr., Child Development, Ankara University, ORCID: 0000-0002-6199-4021

sole factor, also the validity of content and measure was provided. The reliability of the measurement tool was calculated via Cronbach Alpha, one of the internal consistency methods, and a very high reliability 0.95 was reached. It can be said that the developed scale is a valid and reliable tool that can be used to measure the social cohesion of children in the sixth and seventh grades of secondary schools.

Key Words: Social Adaptation, Social Adaptation Scale, Secondary School, Validity and Reliability

GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarını kolaylaştırmak ve kendilerini gerçeğeleştirmek için kendisine ve çevresine uyum sağlamak durumundadır. İnsanların doğdukları andan itibaren başkalarıyla nasıl etkileşimde bulunacaklarını bilmeleri, kendi ihtiyaçlarını karşılamaları ve daha sonra tatmin olmaları için farklı koşullara ve tutumlara nasıl uyum sağlayacağını öğrenmeleri; çevre ile uyum sürecinin potansiyelini ve diğerleriyle başa çıkmanın en iyi uygulamalarını araştırarak bu ihtiyaçları derin bir şekilde bilmeleriyle mümkündür (Mousa ve El-Desoki, 2000). Birey uyum sürecinde, kendi memnuniyetini sağlama çabası içerisinde iken daha fazla sosyal kabullenmeye yol açan olumlu eylemlerde bulunmalı ve farklı yaşam koşullarına uyum göstermelidir (AlZboon, 2013). Sosyal becerilerin bireyin kişisel yeterliliğini oluşturmada önemli etkisinin olduğu, bu becerilerin eksikliği söz konusu olduğunda bireylerin sosyal ve duygusal alanda ilişki kurmada, ilişkilerini sürdürmede ve karşılaştıkları sorunlarla baş etmede güçlük çektikleri bilinmektedir. Sosyal becerilerin zayıf olması ise, bireyin sosyal uyumunu güçleştirir (Kabasakal ve Çelik, 2010).

Genellikle bireyin yaşamakta olduğu topluma uyum sağlamak için davranışlarında değişiklik yapmasını içeren sosyal uyum, hayatta başarılı olmak için çok önemlidir (Reddy, Reddy ve Singh, 2011). Sosyal gelişim, kişinin gelişiminin en önemli yönüdür ve özellikle ebeveynler, akranlar ve öğretmenler ile olan ilişkiler yoluyla edinilir. Kişinin kendisi ve başkalarıyla uyumu, sosyal gelişimin değerlendirme ölçütü (Hartup ve Rubin, 2013), bireyin içinde bulunduğu topluluğun norm ve değerlerine uymayı öğrenmesi ve bu değerler düzenini içselleştirmesidir (Alp ve Çamlıyer, 2015). İnsanlarda sosyal uyum, insanlar ile çevreleri arasında, uyum kapasitelerini zorlayan ya da aşan ve refahlarını tehdit eden etkileşimlerden kaynaklanmaktadır (Nansel ve diğ., 2001). Sosyal uyum, eşitliksizlik ve dışlanmayı azaltırken toplumsal bütünlük oluşturur (Easterly, Ritzen ve Woolcock, 2006). Sosyal uyum, toplumun üyeleri arasında birlikteliği sağlayan olumlu etkileşim becerilerini barındırırken (Coleman, 2015), bireyin kendisi ve çevresi ile dengeli ilişki kurmasını ve sürdürmesini sağlar (Çiftci ve Sucuoğlu, 2009).

Uyum, dünyadaki insan ırkı kadar eskidir. “Uyum” kavramı ilk zamanlarda çevrenin fiziksel taleplerine kesin olarak uyum sağlamak için kullanılmasına rağmen, psikologlar, toplumdaki farklı

sosyal veya kişilerarası ilişkilerin koşullarını belirtmek için kullanılmıştır. “Uyum” terimi, çevreye uygun davranış modlarını bulma ve uyarlama veya çevreyi değiştirme süreci olarak tanımlanabilir (Gill, 2014). Sosyal uyum, bireyleri karakterize etmede en önemli katkı yapan psikolojik faktörlerden biri olarak kabul edilebilir (Nansel ve diğ., 2001).

Sosyal uyum, genel olarak iki boyutludur. Birinci olarak, uygunluk insan doğasında vardır. Yani sosyal uyum içsel ve bireyseldir. İnsan, ait olduğu toplumun, grubun ve topluluğun değerlerini içselleştirme kapasitesine sahiptir ve böylece aidiyet ve öz kimlik duygusunu yaratır. İkinci olarak, dışardan gelir ve topludur. Birey ait olduğu gruba göre davranışlarını değiştirme eğilimindedir. Bireyin davranışını başkalarının tepkileriyle eşleştirerek grup etkisine bağlı olarak değiştirmesi, bireyle grup arasında daha fazla uyum göstermesini sağlar (Cialdini ve Goldstein, 2004). Uyum iki açıdan değerlendirilir. İlk görüş ‘başarı olarak uyum’ bireyin askeri, eğitim, iş ve diğer sosyal aktiviteler gibi farklı koşullarda görevlerini ne kadar verimli bir şekilde yerine getirebileceği anlamına gelir. İkinci görüş, psikologlar, öğretmenler ve ebeveynler için büyük öneme sahip olan “süreç olarak uyum” dur. Uyum süreci çocuğun doğuşundan başlar ve ölüme kadar devam eder. Dolayısıyla, uyum, bireye uygulanan sosyal ortamın taleplerine ve baskılarına tepki vermek anlamına gelir. Talepler, bireyin tepki göstermesi gereken dışsal (sosyal ve eğitimsel) veya içsel (duygusal) olabilir. Bu iki tür talep bazen birbiriyle çatışır ve sonuç olarak uyum birey için karmaşık bir süreç haline getirir (Gill, 2014).

Sosyal uyum bireyin olumlu benlik geliştirmesini sağlar. Olumlu benlik ise bireyin sosyal ve duygusal uyumunu kolaylaştırır. Bireyin karşılaştığı sorunlarla baş etme yeteneğini geliştirir ve kişinin psikolojik baskılarla etkin bir şekilde mücadele etmesini sağlar (Wilburn ve Smith, 2005). Bunun sonucu olarak bireyin eğitsel performansında da artış görülür. Akademik başarı, entelektüel performansın sonucudur. Eğitim kurumları, bireyin en yüksek akademik seviyeye ulaşması için uygun koşulları sağlar ve bireyin gelişimini destekler. Bunun gerçekleşmesinde, bireysel ve sosyal uyumun gerçekleşmiş olması gereklidir. Kişinin kendisi ve çevresiyle uyuşmaması ise, temel ihtiyaçlarının karşılanmasını engelleyebilir (Yengimolki, Kalantarkousheh ve Malekitabar, 2015). Düşük sosyal kabul, akademik zorluklara neden olur. Akran reddini tecrübe etmek, sınıfta etkileşimi engelleyen ve çocukların bilgi edinmelerini ve bilgilerin saklanması engelleyen (örneğin, alay edilme veya dışarıda bırakılma endişesi) yüksek kaygı üretebilir (Nansel ve diğ., 2001).

Aslında, sosyal uyum devam eden bir süreç olduğundan bir sonuç değildir. Aksine, insanlar ile yakın çevresi, insanlar arasında, yakın çevresi ve daha büyük sosyal düzen arasındaki ilişkidir. Bu ilişki, uyulması gereken büyük dalgalanmalara tabidir (Wannamaker, 1939). Çocuğun uyumu, ihtiyaçları ve memnuniyeti arasında dengeli bir duruma gelmesi ile ilgilidir. Bireyin ihtiyaçları çok boyutludur. Akademik, entelektüel, duygusal, sosyal ve diğer ihtiyaçları ile memnuniyeti arasında bir denge varsa, çocuklar yaşamlarının tüm yönlerinde iyi bir uyum kazanırlar. Birkaç engel teşkil eden

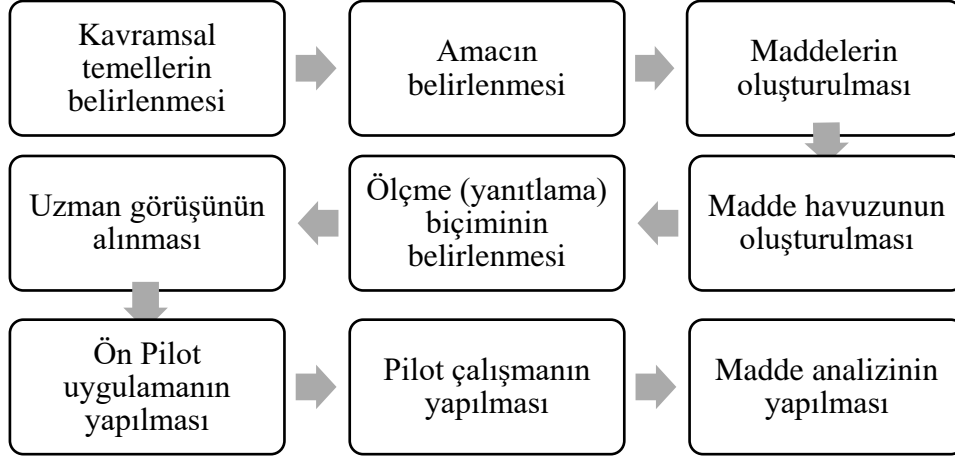
durum, insanın üstesinden gelmesi için mücadele etmesini sağlar. Uyum, bireyin deneyimlerinden etkilenir ve değiştirilir (Gill, 2014).

Bireyin yaşamının şekillenmesinde ve sağlıklı yaşam sürmesinden önemli bir yere sahip olan sosyal uyum, birçok araştırmacı tarafından çalışılmıştır. Özellikle ocuğun birçok gelişim alanında ihtiyaçlarının karşılanmasını ve başarılı olmasını sağlayan sosyal uyumun belirlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde çocukların sosyal uyum düzeylerinin belirlenmesine yönelik ölçme araçlarının geliştirildiği görülmektedir. Bu ölçme araçları incelendiğinde, 18-65 yaş arası bireyler için Akkaya ve diğ. (2008) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ), 6-12 yaş çocuklar için anneler tarafından doldurulan ve Sezgin ve Akman (2014) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, beş-altı yaş çocuklar için Işık (2007) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, 7-11 yaş çocukları için ebeveyn ya da öğretmenler tarafından doldurulan ve Ömeroğlu ve Kandır (2005) tarafından geliştirilen Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği, ilkokul dördüncü ve beşinci sınıf çocukları için Uz Baş (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Walker-McConnell Sosyal Yeterlik ve Okul Uyum Ölçeği (WMC-SYOUO), 17-30 yaş aralığındaki üniversite öğrencileri için Kulaksızıoğlu ve diğ. (2003) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Uyum Ölçeği-Üniversite Formu (UYUM-Ü), üniversite öğrencileri için Özgüven (1992) tarafından geliştirilen Hacettepe Kişilik Envanterinin Sosyal Uyum Alt Boyutu gibi ölçme araçlarının olduğu görülmektedir. Ancak, Türkiye’de ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfına devam eden çocukların kendileri tarafından doldurulan ve sosyo-kültürel kuram temel alınarak geliştirilen bir uyum ölçeğinin olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmada ortaokul altıncı ve yedinci sınıfa devam eden çocukların uyum düzeylerini belirlemek amacıyla “Sosyal Uyum Ölçeği” geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Sosyal Uyum Ölçeğinin Geliştirilme Süreci

Bu alışmada Sosyal Uyum Ölçeğinin geliştirilmesi ile ölçülmek istenen özelliğin yapısını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Sosyal Uyum Ölçeği geliştirme çalışmalarında aşağıda belirtilen aşamalar literatür taraması yapılarak ve alanyazın incelenerek uygulanmıştır (Bapoğlu Dümenci, 2018; Boateng ve diğ., 2018; Büyüköztürk, 2016; Coaley, 2014; DeVellis, 2016; Erkuş, 2016; Kline, 2005):

Kavramsal temellerin belirlenmesi; Bir ölçeğin geliştirilmesi sürecinde ölçeğin ölçülmek istenen özelliklerinin kavramsal tanımının belirlenmesi ve ölçülmek istenilen değişkenin ilişkili olduğu kuramsal yapı ile ilgili bilgi taraması yapılması gerekir. Bir ölçeğin performansının karşılaştırılabileceği somut bir ölçüt bulunmadığı zaman ölçeğin istenmeyen boyutlara yanlışlıkla sürüklenmemesi için özelliğin sınırları belirlenmelidir (DeVellis, 2017). Kuramsal temelleri tanımlanan ve sınırları belirlenen bir ölçek, mevcut öğeler hakkında birikmiş bilgiye dayanacağından alanla ilgili belirli kararları vermek için daha iyi bir sonuç verebilir (Boateng ve diğ., 2018).

Sosyal Uyum Ölçeğinin geliştirilmesinde, “Sosyo-Kültürel Kuram” temel alınmıştır. Bu kuram, sosyal uyumun sağlanmasında, sosyal etkileşimin önemli olduğunu; çocukların nesnelere, olaylar, görevler ve problemler hakkında yetişkinlerle ya da başka bireylerle, sıklıkla günlük kültürel aktiviteler içerisinde olduklarında, çevrelerindeki bireylerin yaşamları hakkında fikir sahibi olduklarını ve sosyal etkileşimlerinin güçlendiğini vurgulamaktadır. Bu kurama göre çocuklar çevreleriyle etkileşim kurduklarında, bir etkinliğin nasıl sürdürülebileceği, hangi oyunun oynanabileceği gibi konularda paylaşımlarda bulunarak birbirleriyle tartışır ve bu tartışma çocukların aynı durum hakkında farklı bakış açıları olduğunu kavramalarına ve kendi bakış açılarından farklı durumlara bakma yeteneğinin gelişmesine olanak sağlar. Ayrıca kuram öğretmen ve ebeveynlerin, çocukların düşüncelerine rehberlik etmek amacıyla dili ve diğer sosyal etkileşimleri kullanarak onların öğrenmelerini aşamalı olarak desteklediklerini belirtmektedir. Kuram bireyin gelişiminde, çevrenin ve ailenin kültürel değer yargıları ve beklentilerini de dikkate almaktadır.

Amacın belirlenmesi; Ölçek geliştiricilerin, ölçmek istedikleri yapının diğer yapılardan farklı olup olmadığını araştırmaları gerekir. Ölçekler uygulanacağı duruma uygun bir biçimde göreceli olarak geniş ya da dar bir biçimde geliştirilebilir (DeVellis, 2017). Bu aşama, elde edilen test puanları ile yapılacak olan değerlendirmenin neyi ölçeceğinin belirlenmesi aşamasıdır (Erkuş, 2016). Araştırmada, Geliştirilen Sosyal Uyum Ölçeği ile altıncı ve yedinci sınıfa devam eden çocukların sosyal uyum düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Maddelerin oluşturulması; Ölçek geliştirme aşamasında belirlenen amaç doğrultusunda verilerin elde edilmesi amacıyla deneyimli eğitimcilerden yararlanma, yazılı materyallerin taranması, benzer testlerin uygulanması, gözlem ya da görüşme gibi yöntemlere başvurulabilir (Büyüköztürk, 2017; DeVellis, 2016; Erkuş, 2016). Maddelerin üretimi, güvenilir ölçümlerin oluşturulmasında en önemli unsurdur (Hinkin, 1995). Maddelerin oluşturulması aşamasında 15-20 kişilik bir gruba kompozisyon yazdırarak bu yazıları içerik analizine sokarak incelemek madde üretimi öncesi çok yararlı olmaktadır (Erkuş, 2016).

Sosyal Uyum Ölçeği geliştirilmesi amacıyla farklı sosyo-ekonomik düzeyde bulunan ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfa devam eden çocuklara kompozisyon yazdırılmıştır. Kompozisyonlardan elde edilen bilgiler içerik analizi sonucunda belirli kurallara dayalı kodlamalarla kategoriler haline getirilmiştir. Kompozisyon metninin çözümlenmesinde (paylaşma, iletişim, güven, kurallara uyma, sorunlarla baş etme, gruba ait hissetme, yardımlaşma, sorumluluk, birlikte zaman geçirme) gibi kategorilere ilişkin temalar yazılmıştır.

Sosyal Uyum Ölçeği geliştirmeye yönelik uygulanan kompozisyondan elde edilen cevaplara yönelik elde edilen kodları gösteren içerik analizi Çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. Sosyal Uyum Ölçeği içerik analizi

Gizli içerik	Açık içerik	Kodlar	Açık içerik toplam	Gizli içerik toplam
Tema	Kategori			
Arkadaşa uyum	Paylaşma	1,4,5,8,11,15, 17,18,21,24,25, 27,28,29,30,31,34,35, 37,38,40	21	49
	İletişim	2,3,8,9,10,11,13,14,17,18,19,20, 25,26,28,30,31,32,35,36,38,39,40	23	
	Güven	2,5,14,33,36	5	
Okula uyum	Kurallara uyma	2,4,5,6,7,9,10, 12,13,15,16,17,19, 22,23, 26, 28,30,32,35,37,38,40	23	45
	Sorunlarla baş etme	3,8,12,18,23,29,32,37	8	
	Gruba ait hissetme	1,3,4,5,10,12,16,20,24,26,31,34,35,39	14	
Aileye uyum	Yardımlaşma	3,6,9,10,14,15,16,18,22,24,28,30,33,35,40	15	44
	Sorumluluk	2,4,8,13,16,17,25,26,29,32,34,35,38	13	
	Birlikte zaman geçirme	2,3,4,6,11,16,17,19,20, 24,25,28,29,36,38,39,40	16	

Gizli içerik, metinlerin neden bahsettiğini ortaya koyar (Seggie ve Bayyurt, 2015). Bu çalışmada gizli içerik kodlamasında metnin içinde açıkça ifade edilmeyen anlamlar aranmıştır. Açık ve gizli içerik kodlamaları neticesinde; arkadaşça uyum, okula uyum ve aileye uyum olmak üzere üç başlık altında kapsam oluşturulmuştur.

Madde havuzunun oluşturulması; Bu aşama, ölçme aracı ve temel aldığı kurama dayandırılarak, araştırılan özelliğin açık bir biçimde ifade edilmesi için benzer testlerde yer alan

maddelerin seçilerek bir araya getirilmesidir (DeVellis, 2016). Madde havuzu oluşturulması sürecinde, bireysel görüşmeler gibi doğrudan gözlemler ve keşifsel araştırma metodolojileri aracılığıyla elde edilen veriler ve mevcut ölçeklerin literatür taraması ve değerlendirilmesinden elde edilen bilgilerden yararlanılır (Morgado ve diğ., 2017; Raykov ve Marcoulides, 2011). Bu yaklaşımlar kullanılarak belirlenen maddelerin, hedefin kendi teorik görüşünden daha geniş ve kapsamlı olması önerilmektedir. Tanımlanmış alan ilk havuzdan istenmeyen ögeleri ortadan kaldıracadığı için, madde havuzunda tanımlanmış olan alana tam olarak uymayan ögeler bulundurulabilir. Geliştirilen ögelerin ilk havuzunun, istenen son ölçeğin en az iki katı ya da beş katı kadar olması gerektiği önerilmektedir (Weiner, Schinka ve Velicer, 2012). Bu nedenle geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan sosyal uyum ve sosyal beceri ölçeklerinde yer alan maddeler incelenmiş ve 117 maddelik bir madde havuzu geliştirilmiştir.

lme (yanıtlama) biçiminin belirlenmesi; Madde oluşturma süreci ile eř zamanlı olarak belirlenen lme birimi (DeVellis, 2016), madde türlerinin yapısına bağlı seçme, sınıflama, derecelendirme veya puanlama şeklinde belirlenebilir (Erkuş, 2016). Eğitim ve sosyal bilimler araştırmalarında en temel ve en çok kullanılan psikometrik araçlardan biri olan (Joshi ve diğ., 2015) ve ifadeye katılmanın ya da onaylamanın çeşitli düzeylerini gösteren yanıtlama seçeneklerini içeren likert leği kullanılmıştır (DeVellis, 2016). İki ile üç puanlık cevapların, beş ile yedi puanlı likert tipi yanıt ölçeklerinden daha düşük güvenilirliğe sahip olduğundan (Krosnick, 2018), hazırlanan ölçek için 5’li likert tipi dereceleme leği kullanılmıştır. Bu tip lme biçiminde katılımcılar, ifadelere ‘‘kesinlikle katılmıyorum’’ ile ‘‘kesinlikle katılıyorum’’ arasında cevap vererek ifadelere ne derece katıldığını belirtir (Yogesh, 2006).

Uzman görüşünün alınması; Bu aşamada araştırılan yapı ya da olguyla ilgili ayrıntılı biçimde çalışan uzmanlar tarafından ölçülmek istenen yapı için her bir maddenin ne kadar uygun olduğu değerlendirilir (DeVellis, 2016). Uzman görüşü, madde havuzunda yer alan maddelerin dikkatli bir şekilde analiz edilmesi ve uygunsuz maddelerin ortadan kaldırılması için yapılan bir uygulamadır (Morgado ve diğ., 2017). Madde havuzunda yer alan maddeler, anlamı, içeriği, anlaşılabilirliği ve açıklığı açısından değerlendirilmek üzere uzmanlara gönderilmektedir (zer ve Beycioğlu, 2013). Uzmanlar, ilgi alanı ve / veya ölçek geliştirme alanı hakkında bilgili olan kişilerden oluşmalıdır. Bu doğrultuda,  ocuk gelişimi, ikş lme ve değerlendirme ve iki Türkçe alanındaki ğretim elemanı ile iki ortaokul altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların ğretmeni olmak üzere toplam dokuz uzmanın ölçek değerlendirme formları aracılığı ile görüşleri alınmıştır. Sosyal Uyum leği, arkadaşa uyuma ait 42 madde, okula uyuma ait 39 madde ve aileye uyuma ait 36 maddeden oluşmaktadır.

n pilot (n deneme) uygulamasının yapılması; n pilot uygulaması, her bir maddenin performansını değerlendirebilmek amacıyla pilot çalışmadan önce yapılan kk çalışmadır (DeVellis, 2016). Ölçeklerin geliştirilmesinde sadece uzmanlardan değil aynı zamanda hedef kitlenin

görüşlerinden de yararlanır (Clark ve Watson, 1995; Malhotra, 2012; Morgado ve diğ., 2017). Ön pilot uygulama, ölçeğin fiilen gerçekleştirilmesinden önce yapının hedef kitle için anlamlı olmasını sağlamaya yardımcı olur, yanlış anlamaları ve sonraki ölçüm hatalarını en aza indirir. Ön pilot, uygun yazılmayan maddeleri ortadan kaldırır ve yazılan ifadelerin gözden geçirilmesini kolaylaştırır. Bu aşamada oluşturulan maddelerin değerlendirilmesi için hedef kitle ile görüşmeler ve anket uygulaması yapılabilir (Boateng ve diğ., 2018). Uygulamaya hazır hale gelen Sosyal Uyum Ölçeği'nde yer alan maddelerin anlaşılabilirliği, uygun olmayan maddelerin belirlenmesi ve uygulama süresinin saptanması amacıyla altıncı ve yedinci sınıfa devam eden göçmen olan ve olmayan beş çocuk ile yüz yüze görüşme ve ölçeğin dağıtılıp uygulanması şekliyle toplam yirmi çocukla ön pilot çalışma yapılmıştır. Uygulamadan sonra çocuklardan gelen dönütler değerlendirilerek maddeler düzenlenmiştir.

Pilot çalışmanın yapılması; Ön deneme uygulanması sonrasında yapılan pilot çalışma, ölçeğin anlaşılabilirliğini, kullanılabilirliğini ve geçerliliğini ve güvenilirliğinin test edilerek ölçeğe son halinin verilmesi için yapılan uygulamadır (Ruppel, 2016). Bu aşamada, maddeler belirlenen bir örneklem üzerinde uygulanır (Germain, 2006). Pilot uygulama, farklı katılımcıların yorum ve izlenimlerinin fikir birliğine ulaşmasını sağlar. Ön pilot uygulaması sonucunda son halini alan 75 madde Erzincan il merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfına devam eden 641'i göçmen olmayan ve 27'si göçmen olan olmak üzere toplam 668 çocuğa uygulanmıştır.

Madde analizinin yapılması; madde analizi, bir maddenin diğer maddelerle olan ilişkisinin yanı sıra, maddelerin tek tek ve grup olarak kalitesinin istatistiksel işlemler ve uzman kararıyla değerlendirilmesi aşamasıdır (McCowan ve McCowan, 1999). Madde analizi, maddenin hangi örtük psikolojik yapıya ait olduğunu belirlemek, bir maddenin hangi maddelerle neden ve ne derece bir araya geldiğini saptamak, maddenin oluşturulma amacına hizmet etme derecesini belirlemek ve maddenin güçlük ve onaylanma düzeyini ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır (Erkuş, 2016). Bu amaçla "Sosyal Uyum Ölçeği" geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına ait psikometrik analiz çalışmaları yapılmıştır.

Sosyal Uyum Ölçeğinin Kapsam (İçerik) Geçerliğinin Belirlenmesi

Sosyal Uyum Ölçeğinin kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde, her bir maddeye ait kapsam geçerliği oranı (KGO) hesaplanmıştır. Ardından, hesaplanan KGO'ların ortalaması alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGI) elde edilmiştir.

Sosyal Uyum Ölçeğinin Yapı Geçerliğinin Belirlenmesi

Ölçeğin yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, maddeler arasından aynı niteliği ölçen maddeleri ortaya çıkarıp gruplamayı

amaçlayan analiz tekniğidir (Büyüköztürk, 2007). Bu doğrultuda, Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik testleri yapılmıştır.

Sosyal Uyum Ölçeğinin Ölçüt Geçerliğinin Belirlenmesi

Ölçüt geçerliği, bir testin geçerliliğinin gösterilmesinde en önemli göstergelerden biridir (Şahin ve Çevener Özçelik, 2017). Bu çalışmada ölçüt geçerliğinin belirlenmesi için geliştirilen Sosyal Uyum Ölçeği ile Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir.

Sosyal Uyum Ölçeğinin Güvenirliğinin Belirlenmesi

Araştırma kapsamında ölçeğin güvenirlüğünü belirlemek için Cronbach Alfa değeri incelenmiştir. Gliem ve Gliem (2003) ve Tezbaşaran (1997), likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek bir güvenirlilik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini, Kalaycı (2010), 0.80 ve üzerinde hesaplanan alfa katsayısının oldukça güvenilir bir yapıyı ifade ettiğini belirtmiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada, Sosyal Uyum Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlilik çalışmaları için yapılan analiz sonuçları kapsam geçerliği, yapı geçerliği, ölçüt geçerliği ve güvenirlilik başlıkları altında sunulmuştur.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan sosyal uyumu ölçebilmek amacıyla Sosyo-Kültürel Kuram'dan hareketle “Sosyal Uyum Ölçeği” geliştirilmiştir. Alanyazından hareketle ilk olarak 117 maddelik bir madde havuzu geliştirilmiş, madde sayısının fazla olması ve benzer maddelerin olması nedeniyle 75 maddeye indirilmiş ve bu maddelerin değerlendirilmesinde üç çocuk gelişimi, iki ölçme ve değerlendirme ve iki Türkçe alanındaki öğretim elemanı ile iki ortaokul altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocukların öğretmeni olmak üzere toplam dokuz uzmanın görüşünden yararlanılmıştır. Uzman görüşleri istatistiksel olarak analiz edilerek kapsam geçerlik oranı ve indeksi belirlenmiştir. Ayrıca, ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesinde açılımlayıcı faktör analizi, ölçüt geçerliğinin belirlenmesinde Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ile korelasyonu incelenmiştir. Güvenirliğinin belirlenmesinde ise alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Ölçeğin Kapsam (İçerik) Geçerliğinin Belirlenmesi

Kapsam geçerliği, test maddelerinin ölçülecek yapıyı temsil etme derecesi olarak tanımlanır (Acar, 2014; Çakmur, 2012). Kapsam geçerliliği yüksek olan bir ölçme aracının, ölçmeye çalıştığı nitelikleri olabildiğince yüksek düzeyde temsil edebilme gücüne sahip olduğu söylenebilir (Seçer, 2013).

Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI)

Sosyal Uyum Ölçeğinin kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde, her bir maddeye ait kapsam geçerliği oranı (KGO)

hesaplanmıştır. Ardından, hesaplanan KGO'ların ortalaması alınarak kapsam geçerliği indeksi (KGİ) elde edilmiştir. Bu indeks, her bir madde için uzmanların o maddeyi gerekli görüp görmediklerini gösterir. Bu değer, maddelerin uygunluk düzeyi için hesaplanmıştır. Uzman sayısı dokuz olması sebebiyle 0,75'den büyük olan KGO değerine sahip maddelerin kapsam geçerliğinin sağlandığı sonucuna varılmıştır (Yurdugül, 2005).

Sosyal Uyum Ölçeğine ait 117 maddenin bulguları incelendiğinde, 4, 6, 11, 12, 17, 20, 25, 26, 27, 36, 40, 41, 45, 48, 53, 58, 85, 88, 89 ve 93. maddeler hariç tüm maddelerin KGO değerinin 0,75 ve üzeri olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bu maddelerin ise KGO değeri 0,11 – 0,56 arasında değişmektedir. Bu durumda, bu maddelerin uzman görüşüne ait öneriler doğrultusunda tekrar gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Diğer maddeler ise uygun bulunmuştur. Bu değerlerin ortalaması alınarak hesaplanan kapsam geçerliği indeksi (KGİ) değeri de 0,85 olarak belirlenmiştir. Bu değerler ölçekteki tüm maddelerin gerekli olduğu (belirlenen maddelerin düzeltilmesi koşulu ile) ve kapsam geçerliğinin sağlandığı anlamına gelmektedir. Ancak toplam 117 maddenin yer aldığı ölçekte, 42 madde; benzer madde olması ve madde sayısının fazla olması gibi nedenlerden dolayı çıkartılmıştır. Uzman görüşleri sonucunda, 20 maddede çeşitli düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmeler sonucunda Sosyal Uyum Ölçeği, arkadaşça uyuma ait 28 madde, okula uyuma ait 25 madde ve aileye uyuma ait 22 madde olmak üzere toplam 75 maddeden oluşmuştur.

Ölçeğin Yapı Geçerliğinin Belirlenmesi

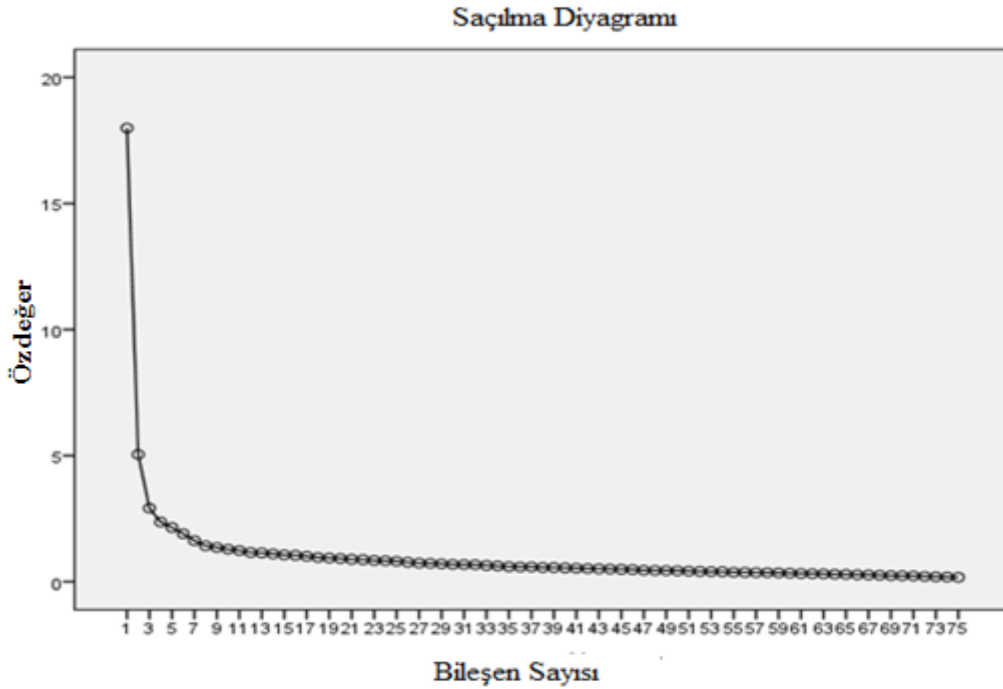
Yapı geçerliği, ölçme aracının ölçmeye çalıştığı kuramsal yapıyı ölçebilme derecesi olarak tanımlanmaktadır. Ölçme aracında yapı geçerliğinin yüksek olması için maddelerin birbirine benzer nitelikte ve homojen olması gerekir. Yapı geçerliğini belirlemenin en iyi yolu faktör analizidir (Seçer, 2013). Bu nedenle yapı geçerliğinin belirlenmesinde faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizi, ölçümün kalitesini ve geçerliğini ortaya koymak amacıyla en çok başvurulan yöntemdir (Yaşlıoğlu, 2017). Faktör analizi, aralarında ilişki bulunduğu düşünülen çok sayıdaki değişkenin arasındaki ilişkilerin anlaşılmasını ve yorumlanmasını kolaylaştırmak için değişkenleri daha az sayıdaki temel boyuta indirgemek veya özetlemek amacıyla yapılmaktadır (Çakır, 2014). Faktör analizi tekniği genel olarak açımlayıcı ve doğrulayıcı olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Seçer, 2013). Bu araştırmada ölçme aracında yer alan maddelerin kaç alt başlık altında toplanabileceğini ve aralarında ne tür bir ilişki olduğunu belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi (AFA), sosyal bilimlerdeki araştırmalarda en çok kullanılan istatistiksel analiz yöntemlerinin başında gelmektedir (Karaman, Atar ve Çobanoğlu Aktan, 2017). Açımlayıcı faktör analizi, çok sayıda değişkenden bu değişkenlerin (maddelerin) birlikte açıklayabildikleri az sayıda tanımlanabilen anlamlı yapılara ulaşmak amacıyla yapılır (Büyüköztürk, 2017). Açımlayıcı faktör analizinde, ölçekte yer alan bir maddenin tanımlanacak olan bir faktörde yer alıp almaması, o faktörle olan ilişkisini gösteren yük değerinin yüksek olmasına bağlıdır. Maddelerin

bir faktörle yüksek yük değeri vermesi, o maddelerin faktörün tanımladığı yapıyı ölçebildiğini gösterir. Madde faktör yük değerinin genellikle 0.40 ve daha yüksek olması istenmekle birlikte faktör yük değeri 0.30 olan maddeler de ölçekte tutulabilir (Kline, 1994; Tabachnik ve Fidell, 1989). Bu çalışmada Sosyal Uyum Ölçeği faktör yükü alt sınırı 0.40 olarak belirlenmiştir.

Sosyal Uyum Ölçeğinin öncelikli olarak faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) testi ölçüm sonucunun .50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004: 70; Seçer, 2013). Kaiser-Meyer- Olkin (KMO) testi .930 ve Bartlett küresellik testi de tüm alt ölçeklerde ($p < 0.001$) anlamlı bulunmuş ve Sosyal Uyum Ölçeğine faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi ile faktör sayısı ortaya çıkartılmıştır. Öz değeri diğer faktörlerden yüksek ve varyansı daha fazla açıklayan tek faktörün olduğu belirlenmiştir. Faktörlerin öz değerlerine ait saçılma grafiği Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Sosyal Uyum Ölçeğinin faktörlerinin öz değerlerine ait saçılma diyagramı

Faktör sayısı belirleme sürecinin ardından tek faktörlü bir yapının ortaya çıkmasından dolayı herhangi bir döndürme işlemi yapılmamıştır. Faktör yükü belirlenen sınır değer olan 0.40'ın altında olan 37, 65, 20, 70, 49, 53, 16, 8, 15, 14, 12, 42, 34, 71, 60, 2, 40, 57, 64, 19 numaralı maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Elde edilen faktör yük değerleri Çizelge 2’de belirtilmiştir.

Çizelge 2. Sosyal Uyum Ölçeği faktör yük değerleri

	Maddeler	Faktör Yüğü
68		.701
22	Arkadaşlarımın özel günlerini kutlarım.	.657
58		.656
25	Arkadaşlarımla oyun oynarken oyun kurallarına uyarım.	.634
35		.632
50		.630
26	Aile içinde yaşadığım sorunları uygun şekilde çözerim.	.627
29		.624
21	Arkadaşlarımla düşüncelerine değer veririm.	.605
67		.595
75	Aile içinde ev işlerine isteyerek yardımcı olurum.	.592
5		.591
43	Aileme karşı sorumluluklarımı yerine getiririm.	.579
55		.574
33		.567
62	Dersle ilgili etkinliklerde grup çalışmalarına katılırım.	.567
63		.558
41		.558
7		.554
30	Okuldaki eşyaları dikkatli bir şekilde kullanırım.	.550
11	Dışarı çıkacağım zaman ailemden izin alırım.	.548
69		.537
61		.529
24	Arkadaşlarıma kızdığımda düşüncelerimi sakince söylerim.	.528
6		.527
48		.526
13	Okul arkadaşlarımla iyi geçinirim.	.523
66		.523
4		.521
45	Kavga eden arkadaşlarımla ayırırım.	.518
28		.518
46		.503
27		.503
9	Evde yaptığım hataları kabul ederim.	.502
54		.500
44		.497
51	Okulda örnek alınacak davranışlar sergilerim.	.496
59		.495
31	Okuldaki kuralların niçin konulduğunu bilirim.	.494
73		.494
32	Ailemi üzecek davranışlardan uzak dururum.	.492
23	Sınıf kurallarına uymayan arkadaşlarımla uyarırım.	.488
47		.486
36		.474
39		.465
3		.462
56	Arkadaşlarımla benden yardım istediğinde onlara yardım ederim.	.455
18		.439
17	Okula gelirken kişisel temizliğime dikkat ederim	.439
1		.435
52		.430
10	Arkadaşlarımla bana güvenir.	.425
38		.419
74	Ailemlle birlikte olmak bana mutluluk verir.	.411
72		.409

Açımlayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre, 75 madde olan ölçekteki 20 madde, 0.40'ın altında faktör yüküne sahip olduğu için çıkartılmıştır. Sosyal Uyum Ölçeği 55 madde ve tek faktör olarak yapılandırılmıştır. Faktör yük değerleri .409 ile .701 arasında değişmektedir. Sosyal Uyum Ölçeğinin öz değeri 15.61, açıkladığı varyans % 38.38'dir. Tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın % 30 ve daha fazla olmasının yeterli olabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2017).

Sosyal Uyum Ölçeğinin Ölçüt Geçerliğinin Belirlenmesi

Ölçüt geçerliği, bir testin geçerliliğinin gösterilmesinde en önemli göstergelerden biridir (Şahin ve Çevener Özçelik, 2017). Bu çalışmada ölçüt geçerliğinin belirlenmesi için geliştirilen Sosyal Uyum Ölçeği ile Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir.

Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (MESSY), Messy ve arkadaşları tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin öğretmen ve çocuk formları bulunmaktadır. Öğrenci formu, 62 maddeden oluşmaktadır. Bacanlı ve Erdoğan (2003) tarafından, 12-14 yaş arası çocuklar üzerinde yapılan uyarlama çalışmaları sonucu, orijinalinde 5 faktörden oluşan ölçek, olumsuz sosyal davranışlar ve olumlu sosyal davranışlar olmak üzere iki faktör ve 47 maddeden oluşmuştur.

İki değişken arasındaki ilişkide, korelasyon katsayısının, mutlak değer içinde 0.70 – 1.00 arasında olması yüksek; 0.70 – 0.30 arasında olması orta; 0.30 – 0.00 arasında olması ise, düşük düzeyde bir ilişki olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2017). Araştırma kapsamında geliştirilen Sosyal Uyum Ölçeği ile Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin olumsuz sosyal beceriler faktörü arasında ilişki olmadığı ($r = .04, p > .05$), olumlu sosyal beceri faktörü ile arasında orta düzey ve pozitif yönde ilişki olduğu saptanmıştır ($r = .32, p < 0.5$). Bu sonuç, Sosyal Uyum Ölçeğinin ölçüt geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

Ölçeğin Güvenirliğinin Belirlenmesi

Güvenilirlik, ölçümün tutarlı olmasının ölçütüdür. Yani, güvenilirlik bir ölçeğin ölçmek istediği özelliği ne ölçüde doğru ölçtüğünü, ölçeğin üretkenliğini ve sürekliliğini gösterir. Güvenilirlik analizleri, iç tutarlılık, test-tekrar test, paralel formlar ve gözlemciler arası güvenilirlik olmak üzere dört grupta ele alınır. İç tutarlılık güvenilirliğinde, maddeler arası korelasyon katsayılarının ortalaması, madde-toplam puan korelasyonu katsayılarının ortalaması, iki şıklı değerlere ait korelasyon analizi ve Cronbach alfa değeri gibi analizlere yer verilebilir (Çakmur, 2012). Araştırma kapsamında ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa değeri incelenmiştir.

Cronbach Alfa, iç tutarlılığı belirlemek için sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Oliden ve Zumbo, 2008; Zumbo ve Rupp, 2004). Bu çalışmada da ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan istatistiklere göre ölçeğe ait alfa değeri 0.95 olarak belirlenmiştir. Gliem ve Gliem (2003) ve Tezbaşaran (1997), likert tipi bir ölçekte

yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının olabildiğince 1'e yakın olması gerektiğini, Kalaycı (2010), 0.80 ve üzerinde hesaplanan alfa katsayısının oldukça güvenilir bir yapıyı ifade ettiğini belirtmiştir. Bu sonuçlara göre ölçeğin tamamının güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfına devam eden çocukların sosyal uyum düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen 117 maddelik ölçme aracı öncelikle kapsam geçerliliği için dokuz uzmanın görüşüne sunulmuştur. Sonrasında her bir maddenin kapsam geçerlik oranı ve indeksi hesaplanmış ve 42 madde ölçekten çıkarılmıştır. Kalan 75 maddelik ölçme aracı ortaokulların altıncı ve yedinci sınıfına devam eden 668 çocuğa uygulanarak faktör analizi yapılmış ve bu işlemler sonucunda ölçekte 55 madde kalmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliğine bakılmış ve Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Bu analizlere bağılı olarak varılan sonuçlar aşağıda verilmiştir:

- Geliştirilen sosyal uyum ölçeği 55 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır.
- Her bir maddenin faktör yük değeri .40 ve üzerindedir.
- Ölçekteki maddelere verilen cevaplar “kesinlikle katılmıyorum” dan “kesinlikle katılıyorum”a doğru beşli likert tipindedir. Kesinlikle katılmıyorum “1” puan, “katılmıyorum” 2 puan, “kararsızım” 3 puan, “katılıyorum “ 4 puan ve “kesinlikle katılıyorum” 5 puan olarak değerlendirilmektedir.
- Ölçekten alınabilecek en düşük puan 55, en yüksek puan 275'dir.
- Ölçekten alınan puanın yüksek olması, sosyal uyum düzeyinin yüksek olduğunu gösterir.
- Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır.
- Ölçek, çocukların sosyal uyum düzeylerini saptamada geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabilecek bir ölçme aracıdır.

Ölçeğin geliştirilme aşamasında, alanyazındaki konu ile ilgili çalışmalardan ve ölçeklerden yararlanılması, hedef gruba kompozisyon yazdırılması, maddelerle ilgili konunun uzmanlarına başvurulması, temel alınan kavramsal temel olan ekolojik kuram doğrultusunda çocuğun aile, arkadaş ve okul gibi sosyal çevresinin dikkate alınması, geçerliğinin yapı, kapsam ve ölçüt geçerliği gibi farklı yöntemlerle test edilmesi, güvenilirliğinin yüksek olması, çalışmaya katılan çocukların sayıca fazla olması, çalışma gurubunda göçmen çocukların yer alması, Türkiye'de daha önce geliştirilmiş ya da Türkçe'ye uyarlanmış, sosyo-kültürel kuramın temel alındığı, ortaokul altıncı ve yedinci sınıfa devam eden çocukların kendileri tarafından doldurulan bir ölçeğin olmaması, beşli likert tipinde hazırlanması ve ölçeğin deneysel bir çalışmada kullanılması (Aydoğdu, 2019) ölçeğin önemli bir ölçme aracı olduğunun göstergeleridir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Araştırmacılar konu ile ilgili yapacakları çalışmalarda ortaokul altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören çocuklara geliştirilen ölçeği uygulayabilir.
- Ölçek, ortaokul kademesinde yer alan tüm sınıf düzeylerini kapsayacak şekilde genişletilebilir.
- Farklı geçerlik ve güvenirlik yöntemleri kullanılarak ölçeğin geçerliğine ilişkin kanıtlar güçlendirilebilir.
- Araştırmacılar sosyal uyumla ilgili farklı ölçme araçları geliştirirken geliştirilen “Sosyal Uyum Ölçeği”nden yararlanabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, T. (2014). Ölçek geliştirmede geçerlik kanıtları: çapraz geçerlik, sınıflama ve sıralama geçerliği uygulaması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14 (2), 1-11.
- Alp, H. ve Çamlıyer, H. (2015). Sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların uyumsal davranışlarına kaynaştırılmış ders dışı hareket eğitimi ve oyun etkinliklerinin etkisi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 339-349.
- Akkaya, C., Sarandöl, A., Danacı, A. E., Sivrioğlu, E. Y., Kaya, E., & Kirli, S. (2008). Sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği (SUKDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19 (3), 292-299.
- Alzboon, S.O. (2013). Social adaptation and its relationship to achievement motivation among high school students in Jordan. *International Education Studies*, 6 (10), 63-69.
- Aydoğdu, F. (2019). Göçmen aile çocuklarının uyum düzeylerine sosyal uyum eğitim programının etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacanlı H, Erdoğan. F. (2003). Matson çocuklarda sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (MESSY) Türkçeye uyarlanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3 (2), 351-379.
- Bapoğlu Dümenci, S.S. (2018). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların akran ilişkilerine sosyal beceri eğitim programının etkisinin incelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Boateng, G.O., Neilands, T.B., Frongillo, E.A., Melgar-Quinonez, H., Young, S.L. (2018). Best practices for developing and validating scales for health, social, and behavioral research: A primer. *Frontiers in Public Health*, 149, 1-18.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). Deneysel desenler öntest-sontest kontrol grubu desen ve veri analizi (5. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. “23.Baskı”, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cialdini, R.B., Goldstein, N.J. (2004). Social influence: Compliance and conformity. *Annal Review Psychology*, 55, 591-621.

- Clark, L.A., Watson, D. (1995). Constructing validity: Basic issues in objective scale development. *Psychological Assessment*, 7 (3), 309-319.
- Coaley, K. (2014). *An introduction to psychological assessment and psychometrics*. Sage.
- Coleman, H. (2015). Language and social cohesion: An introduction and lessons learnt. *Language and Social Cohesion in the Developing World*, 1-11.
- Çakır, A. (2014). Faktör Analizi. Doktora Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmur H. (2012). Araştırmalarda ölçme-güvenilirlik-geçerlilik. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11 (3), 339-344.
- Çiftci, İ., Sucuoğlu, B. (2009). Bilişsel süreç yaklaşımıyla sosyal beceri öğretimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Devellis, R.F. (2016). *Scale development: Theory and applications* (Vol. 26). Sage publications.
- Devellis, R.F. (2017). Ölçek geliştirme kuram ve uygulamalar. (3.Basımdan Çeviri).Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2016). Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme- I. "3. Baskı", Ankara: Pegem Akademi.
- Easterly, W., Ritzen, J., Woolcock, M. (2006). Social cohesion, institutions, and growth. *Economics & Politics*, 18 (2), 103-120.
- Germain, M.L. (2006). Stages of Psychometric Measure Development: The Example of the Generalized Expertise Measure (GEM). *Online Submission*.
- Gill, S. (2014). Emotional, Social and Educational Adjustment of Visually Handicapped Students of Special Schools students. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4 (3), 14-42.
- Gliem, J.A., Gliem, R.R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. Midwest Research-to-Practice Conference in Adult, Continuing, and Community Education.
- Hinkin, T.R. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of Management*, 21 (5), 967-988.
- Işık, M. (2007) Anasınıfına devam eden beş-altı yaş çocuklarına sosyal uyum ve beceri ölçeğinin uyarlanması ve uygulanması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Jeong, J. (2004). Analysis of the factors and the roles of HRD in organizational learning styles as identified by key informants at selected corporations in The Republic of Korea. Unpublished Doctorate Dissertation, Texas.
- Joshi, A., Kale, S., Chandel, S., Pal, D.K. (2015). Likert scale: Explored and explained. *British Journal of Applied Science & Technology*, 7 (4), 396-403
- Kabasakal, Z., Çelik, N. (2010). The effects of social skills' training on elementary school students' social adjustment. *İlköğretim Online*, 9 (1), 203-212.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (Vol. 5). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Karaman, H., Atar, B., Çobanoğlu Aktan, D. (2017). Açımlyıcı faktör analizinde kullanılan faktör çıkartma yöntemlerinin karşılaştırılması. *GEFAD / GUGJEF*, 37 (3), 1173 – 1193.
- Kline, T. (2005). *Psychological testing: A practical approach to design and evaluation*. Sage.
- Krosnick, J.A. (2018). Questionnaire design. In *The Palgrave Handbook of Survey Research* (pp. 439-455). Palgrave Macmillan, Cham.
- Kulaksızoğlu, A., Dilmaç, B., Ekşi, H., & Otrar, M. (2003). Uyum ölçeği-üniversite formu'nun dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 2 (3), 49-64.
- Malhotra, N.K. (2012). *Pesquisa de marketing: uma orientação aplicada*. Bookman Editora.
- Mccowan, R.J., Mccowan, S.C. (1999). Item Analysis for Criterion-Referenced Tests. *Online Submission*.
- Morgado, F.F., Meireles, J.F., Neves, C.M., Amaral A.C., Ferreira, M.E. (2017). Scale development: ten main limitations and recommendations to improve future research practices. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 30 (3), 1-20.
- Mousa R., El-Desoki, M. (2000). Problems and mental health. Al- Farouk Modern Publishing, Cairo, Egypt.
- Nansel, T.R., Overpeck, M., Pilla, R.S., Ruan, W.J., Simons-Morton, B., Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *JAMA: Journal of the American Medical Association*. 285 (16), 2094-2100.
- Oliden, P.E., Zumbo, B.D. (2008). Coeficientes de fiabilidad para escalas de respuesta categórica ordenada. *Psicothema*, 20 (4), 896-901.
- Özer, N., Beycioğlu, K. (2013). The Development, validity and reliability study of distributed leadership scale. *İlkogretim Online*, 12 (1), 77-86.
- Raykov, T., Marcoulides, G.A. (2011). *Introduction to psychometric theory*. Routledge.
- Reddy, T.O., Reddy, M.T.P., Singh, M.S. (2011). A Study of Social Adjustment as a Socio-Psychological Differential among Sports Achievers, Non Achievers and Non Participants Female Tribal.
- Ruppel, J. (2016). *Development and Pilot-testing of a questionnaire about the use of technology for learning and communication in Small-and Medium-sized Enterprises (SMEs)*(Bachelor's thesis, University of Twente).
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: Analiz ve raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezgin, N. ve Akman, S. (2014). 6-12 yaş Türk çocukları için sosyal uyum ve beceri ölçeği–SUBÖ. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (3), 58-79.
- Şahin, Ş., Çövenner Özçelik, Ç . (2017). Virginia Üniversitesi çocuk/ergen düşük kan şekeri ölçeği: Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14 (3), 198-203.
- Tabachnick, B.G, Fidell, L.S. (1989). Using multivariate statistics. 1996. *Harper Collins Tuan, PD A comment from the viewpoint of time series analysis Journal of Psychophysiology*, 3, 46-48.
- Tezbaşaran, A. (1997). Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. “2.Baskı”, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayını.

- Uz Baş, A. (2003). İlköğretim 4. ve 5. Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri Ve Okul Uyumu İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Wannamaker, C. (1939). The meaning and significance of social adjustment. *The Journal of Health and Physical Education*, 10 (1), 12-54.
- Weiner, I.B., Schinka, J.A., Velicer, W.F. (2012). Handbook of psychology: Vol. 2. Research methods in psychology.
- Wilburn, V.R., Smith, D.E. (2005). Stress, self-esteem, and suicidal ideation in late adolescents. *Adolescence*, 40 (157), 33-46.
- Yaşlıoğlu, M.M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yengimolki, S., Kalantarkousheh, S.M., Malekitabar, A. (2015). Self-concept, social adjustment and academic achievement of Persian students. *International Review of Social Sciences and Humanities*, 8 (2), 50-60.
- Yogesh, K.S. (2006). Fundamental of Research Methodology and statistics. *New Delhi: New Age International (P) Ltd., Publishers*.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 1, 771-774.
- Zumbo, B.D., Rupp, A.A. (2004). Responsible modeling of measurement data for appropriate inferences. *The SAGE handbook of quantitative methodology for the social sciences*, 73-92.

Social Adaptation Scale: Scale Development Study

Extended Summary

In this study it was aimed to develop “Social Adaptation Scale” in order to determine the level of social adaptation of children who study in sixth and seventh grade in secondary school. During the development process of the measurement tool, the conceptual basics were determined at first and socio-cultural theory was used as base. In this concept, cultural value judgment of environment and families were considered and child’s interaction with his environment was also taken into consideration in the development of items to be placed in the scale. The children who are in different socio-economic levels and in sixth and seventh grade of secondary schools were asked to write a composition in the item construction stage. Upon the investigation of data obtained from the compositions, the subheadings such as adaptation to family, adaptation to school and adaptation to friend were determined and under these headings the followings categories were also formed; communication, confidence, obeying to rules, coping with problems, feeling belonging to a group, helping each other, responsibility and spending time together. Also, similar scales related to the subject were also scanned in the literature. Further, the type of measurement of the scale was determined and 5 point likert grading scale was used for the scale. The participants responded the questions in the scale with the expressions between “I strongly disagree” and “I strongly agree”. As a result, a pool consisting of 117 items were constructed. These items were broached to nine experts; 3 child development experts, 2 assessment and evaluation experts, 2 Turkish language experts and 2 teachers of students who are in sixth and seventh grade of the secondary schools, further, the experts were requested to evaluate the items. After the experts’ opinions the actions related to the validity of the items were taken and pilot scheme were carried out. In this context, five children were talked face to face and total 20 children were included to pilot scheme with distribution and application of the scale. After the applications the feedback which came from the children were evaluated and the items were arranged. As a result of pilot scheme 75 items was put into final form and they were applied to 668 children; 641 of them were not refugees and 27 of them were refugees, further, the children, who study in the sixth and seventh grade of secondary schools, were from the different socio-economic levels in Erzincan city center. During the development process of the measurement tool, the content, structure and validity and reliability of measure were examined. The content validity ratio (CVR) and index were determined for the content validity of the scale. Findings of 117 items belonging to Social Adaptation Scale were investigated and it was found that CVR values of the all items, except for 20 items, were 0.75 and above. The CVR values of these 20 items varied between 0.11- 0.56. Therefore, it was decided to review these 20 items once more according to experts’ opinion. The other items were approved. The value of the content validity index (CVI) which is calculated by taking the average of these values was determined as 0.85. These values showed that all the items in the scale were

necessary and the content validity was provided on condition that the determinate 20 items were corrected. Exploratory factor analysis was done for the structure validity of the scale. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett test were applied to understand whether the Social Adaptation Scale was appropriate for factor analysis. Significant results were found both in Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) test .930 and in Bartlett test of sphericity ($p < 0.001$) and it was concluded that factor analysis could be done to Social Adaptation Scale. The number of factor was revealed via the exploratory factor analysis. It was determined that there was only one factor of which eigenvalue was higher than other factors and which explained the variance more. According to the results of the exploratory factor analysis 20 items from the 75 items in the scale had 0.40 and below factor load so they were removed. The Social Adaptation Scale was formed as consisting of 55 items and sole factor. The values of factor load varied between .409 and .701. The eigenvalue of the Social Adaptation Scale was 15.61 and the variance it explained was 38.38%. Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters, which was adapted to Turkish by Bacanlı and Erdoğan (2003) was used for the measure validity of the Social Adaptation Scale. Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters Scale consists of two sub-factors; negative social skills and positive social skills. It was found that there was no relation between the negative social skills sub-factor of Matson Evaluation of Social Skills with Youngsters Scale and Social Adaptation Scale ($r = .04$, $p > .05$), and there was a positive and medium-level relation between positive social skills sub-factor and Social Adaptation Scale ($r = .32$, $p < 0.5$). This result showed that the Social Adaptation Scale provided the measure validity. Cronbach Alfa reliability coefficient was calculated in order to determine the reliability of the scale. According to the statistics the alpha value of the scale was determined as 0.95. As a result, the followings were found; the Social Adaptation Scale consisted of 55 items and one dimension, the factor value of the each item was .40 and above, the lowest point of the scale was 55 and its highest point was 275, there was no item with reverse-scoring, the validity of content and the measure was provided and the reliability was in high level. According to these results it is claimed that the scale contribute to the related literature to a large extend due to the following reasons; various studies (benefitting from the related studies and scales in the literature, the target group was asked to write a composition, the experts' opinions were asked for the items) were carried out while creating the items, the child's social environments such as family, friends and schools were considered in line with socio-cultural theory, the validity of the scale was tested with different methods such as the validity of structure, content and the measure, the reliability of the scale was high, the number of children participating to the study was high, there were refugee children in the study group, socio-cultural theory which was developed in Turkey or adapted to Turkish was used as base, there were no scale filled by the sixth and seventh grade of secondary school students, the scale was prepared as 5 point likert and the scale was used in an experimental study.